

Актуальна тема номера:
“Національна доктрина адміністративного права”

Роман Мельник

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного права,
директор Наукового центру німецького права
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВСТУПНЕ СЛОВО

“Право – Сатурн, який пожирає власних дітей. Право лише тим і оновлюється, що саме знищує своє минуле. Але чи потрібно нам про це жалкувати?”. Процитовані слова належать Р. фон Ієрінгу (1895 р.), проте своєї актуальності та значущості вони не втрачають до сьогодні, й особливо у сфері адміністративного права. Відповідаючи на своє ж запитання, професор пише, що жалкувати з цього приводу непотрібно. Певною мірою з ним погоджуюся і я.

Давайте разом без зайвих емоцій подивимося на історію вітчизняного адміністративного права та його доктрину, зробимо з цього відповідні висновки, на які і будемо спиратися, визначаючи наше спільне “адміністративно-правове майбутнє”.

Очевидно для всіх і кожного, що переважна більшість існуючих сьогодні доктринальних положень (за винятком концепцій людиноцентризму, адміністративної процедури та адміністративних послуг) дісталася нам у спадщину від радянських часів та авторів. Саме на їхній основі побудовано сучасні підручники з адміністративного права; саме останні покладено у підґрунтя чималої кількості наукових статей та монографічних досліджень. Для того щоб переконатися в обґрунтованості моїх слів, достатньо порівняти, наприклад, зміст радянських і сучасних підручників з адміністративного права. Ті самі підходи до внутрішньої побудови, до послідовності викладення матеріалу, до основних інститутів, які пропонувалися та пропонуються студентам для вивчення. Як наслідок, говорячи словами професора В. Авер'янова, ми отримали “неосоціалістичне” адміністративне право, яке, зрозуміло, не може, перебуваючи у такому

© Роман Мельник, 2019

стані, вирішувати сучасні проблеми та виклики, які є у сфері публічного адміністрування.

Єдиний вихід із такої ситуації – ґрунтовне, системне та глибоке оновлення доктрини національного адміністративного права, засноване на ідеї про “знищення” усього того, що було народжено за радянських часів. Іншого виходу у нас немає. Адміністративне право, перебуваючи у тісному зв’язку з організацією державної влади, формою правління, політичним режимом, неодмінно має на собі їхній вплив, наповнюючись, як наслідок, інститутами та нормами, які мають забезпечити функціонування держави того або іншого типу. Відповідно, абсолютно неможливо та неприпустимо переносити на сучасний демократичний і правовий ґрунт концепції та положення, розроблені нашими попередниками з метою правового забезпечення функціонування держави тоталітарного типу. Так, це незручно, це некомфортно, подекуди складно відмовитися від “напрацьованих” істин; це викликає необхідність забути здобутки вчителів та висновки колег, яких ми звикли називати метрами адміністративно-правової науки. Проте без цього вітчизняна доктрина адміністративного права ніколи не оновиться. Нам потрібен не просто свіжий науковий бриз, ми очікуємо на ураган свіжих ідей, концепцій та висновків.

Ведучи мову про майбутнє української доктрини адміністративного права, я схилиюся до думки, що перед нами, шановні колеги, постало декілька важливих завдань, результати вирішення яких і будуть визначати напрями її (доктрини) подальшого розвитку, формувати сутнісне наповнення однойменної галузі права. Нині йдеться про необхідність конкретизації через норми адміністративного права положень Конституції України, особливо тих, які містяться у розділі II. Людиноцентризм як засаднича ідея сучасного адміністративного права має перейти з рівня теорії на рівень практики, що передбачає формулювання чітких та однозначних відповідей на запитання про способи реалізації приватними особами належних їм прав у сфері публічного адміністрування. Поряд із цим перед адміністративним правом стоять виклики, продиктовані євроінтеграційними процесами, учасником яких є Україна. Адаптація національного адміністративного права до відповідних європейських стандартів, розбудова його сучасної системи та наповнення необхідними інститутами – це завдання, які мають бути вирішені вже сьогодні. І на останок не можу не згадати про завдання більш високого рівня – вироблення концепції глобального адміністративного права, яке змушує нас, шановні колеги, дивитися на нього з позицій не лише європейського, а й світового рівня. Очевидно, що опрацювання окресленої вище проблематики не просто вплине, а принциповим чином змінить палітру адміністративно-правових досліджень.